

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K zástavnímu právu dopravce dle ustanovení § 628 obchodního zákoníku

Problematika neplnění závazků vůči dopravcům, a reálná nedobytnost oprávněných pohledávek dopravců vůči takovým klientům, vede občas dopravní subjekty k použití ráznějších postupů při vymáhání dopravného. Jistý prostor jim k tomu dává i obchodní zákoník, konkrétně ustanovení § 628 obchodního zákoníku, které dopravci umožňuje uplatnit zástavní právo k zásilce, pokud ji má u sebe. Ze znění ustanovení § 628 odst. 1 obchodního zákoníku totiž jednoznačně vyplývá, že zástavní právo k zásilce může dopravce uplatnit pouze k zajištění svých nároků k přepravě právě probíhající, tedy rozhodně nemůže uplatnit zástavní právo k zásilce vůči starším pohledávkám, které má u stejného odesílatele.

To je také výrazná slabina tohoto ustanovení. V praxi totiž téměř nikdy nenastává splatnost faktury za dopravu doručením zásilky příjemci. Ukončením přepravy tedy nenastává dospělost pohledávky dopravce a tudíž není důvod k uplatnění zástavního práva. Uplynutím splatnosti však již nemá dopravce zásilku ve své moci a nemůže tedy zástavní právo uplatnit. Tato skutečnost činí použití ustanovení § 628 téměř nemožným. Jedinou výhodou dopravce je upřednostnění jeho zástavního práva, před jinými dříve vzniklými, zástavními právy. Je zřejmé, že výklad zákonného zástavního práva dopravce v ortodoxním duchu by znamenal, že jej vlastně v praxi nelze použít. Problematického znění si ostatně všimaly i dřívější komentáře k obchodnímu zákoníku (srov. Irena Pelikánová, komentář k obchodnímu zákoníku, 5 díl, Linde 1999).

České civilní soudy se problematikou výkladu zákonného zástavního práva nezabývaly, resp. nezabýval se jí Nejvyšší soud a tak žádný soudní výklad nebyl dosud publikován. Níže popsaný závěr Krajského soudu v Českých Budějovicích se poměrně podrobně otázkou zabýval, překvapivé a do jisté míry znepokojivé však je, že to byl soud trestní...

Podstata sporu byla následující:

Objednatel (oznamovatel trestného činu) přepravy žádal po dopravci přepravu nákladu ovoce ze Španělska do Polska. Objednatel vystupoval jako obchodník se zbožím, čemuž odpovídal i zápis v obchodním rejstříku. Dopravce nechtěl dopravu uskutečnit z důvodu, že stejný subjekt mu již za předchozí dopravy dlužil po splatnosti cca 12 000 eur. Objednatel proto nabídl dopravci, že zaplatí dvě z šesti dlužných faktur na účet dopravce a současně hotově zaplatí při vjezdu vozidel dopravce na území ČR právě prováděné přepravy. Objednatel nesplnil tyto podmínky, stal se nedostupným, když nebral telefony a nereagoval na faxové zprávy. Nadto se dopravce dozvěděl, že tento objednatel byl vyřazen z celostátní databáze subjektů nabízejících dopravcům dopravní zakázky, a to pro množství se upozornění jiných dopravců, obdobným způsobem podvedených. Za těchto okolností se dopravce rozhodl použít zákonné zástavní právo k zásilce, což oznámil faxem objednateli. Teprve na toto oznámení objednatel zareagoval s tím, že vyzval dopravce k dokončení dopravy a složení zboží u příjemce v Polsku a uvedl, že zákonné zástavní právo dopravce nemůže použít, protože zboží není ve vlastnictví objednatele. Dopravce reagoval tak, že požádal o dostatečnou jistotu, kterou spatřoval v ručitelském prohlášení jednatele objednatele, kterým by se jako fyzická osoba zaručila za závazky právnické osoby - objednatele přepravy. Objednatel toto odmítl, pohrozil trestním oznámením, pokud dojde k uplatnění zákonného zástavního práva. Dopravce zástavní právo uplatnil, zásilku ovoce prodal nejvyšší nabídce velkoobchodníka se zeleninou v ČR.

Objednatelem bylo podáno trestní oznámení, na jeho základě sděleno obvinění a podána obžaloba.

V samotném sporu zastávaly strany následující stanoviska:

Dopravce tvrdil, že se nedopustil trestné činnosti, ale postupoval v rámci obchodního zákoníku, když v důsledku jednání objednatele měl za to, že své závazky v budoucnu nehodlá splnit, přičemž nesplnil vůči jiným dopravcům i

vůči obžalovanému již své závazky z minulosti a bylo v této souvislosti jinými poškozenými podáno trestní oznámení na osoby zastupující objednatele. Ve vztahu k obžalobě pak poukazoval na to, že jeho případ tzv. zpronevěry nelze oddělit od činnosti objednatele vůči němu a jiným dopravcům, žádal, aby obžaloba prošetřila v souladu s § 2 odst. 5 tr. řádu i tyto okolnosti a aby obě tyto věci byly projednávány společně.

Objednatel tvrdil, že dopravce nemohl použít zástavní právo k zásilce, protože to nelze použít v mezinárodní silniční dopravě, která se řídí úmluvou CMR a zástavní právo neupravuje. Dále že jej nemohl použít proti pohledávkám dříve splatným. Pokud se týká právě prováděných přeprav, ty nebyly dokončeny a rovněž proti nim nebylo možné použít zástavní právo. Konečně posledním důvodem, proč nebylo možné použít zákonného zástavního práva bylo to, že objednatel nebyl vlastníkem zboží, což bylo dopravci sděleno.

Protože se ryze obchodněprávní věci zabývaly orgány trestní, byly jejich znalosti obchodního práva poněkud omezené a tomu odpovídaly jejich závěry.

Státní zástupce posuzoval věc výhradně optikou trestního zákona, obchodní zákoník jako by pro něj neexistoval a odmítl se zabývat otázkou podvodného jednání ze strany objednatele, odmítl i výsledky poškozených dopravců s tím, že pro toto trestní jednání objednatele (a současně oznamovatele trestného činu) není místně příslušný. Zde je nutno podotknout, že se jednalo o osobu již dříve trestanou a prošetřovanou policií pro podvody spáchané na dopravcích. Absurdita jednání obžaloby tak dosáhla nebývalého rozměru, neboť se dožadovala potrestání osoby, která nejenže byla sama obětí podvodu ze strany oznamovatele trestného činu, ale dokonce úzkostlivě jednala dle svého přesvědčení postupem stanoveným v obchodním zákoníku – tedy byla trestána za uplatnění práva daného jí zákonem.

Soud prvního stupně uznal obžalovaného dopravce vinným, když sice zaujal stanovisko, že vlastnictví zásilky není pro uplatnění zástavního práva dopravce rozhodné a že obžalovaný dopravce byl spolu s jinými dopravci obětí podvodu objednatele, současně však vyslovil kafevsky zabarvený názor, **že obžalovaný, který byl obžalován z toho, že jako dopravce zpronevěřil jemu svěřený náklad, nemohl použít zákonné zástavní právo dopravce, protože nebyl dopravcem.**

Krajský soud v Českých Budějovicích jako odvolací soud zrušil svým rozsudkem 4 To 896/2005 rozsudek soudu prvního stupně a zprostil obžalovaného obžaloby. Rozhodnutí odvolacího soudu obsahuje tato právní stanoviska:

Obžalovaný byl jednoznačně dopravcem.

Jako dopravce mohl použít zástavní právo k zásilce v souladu s § 628 obch. zákoníku.

Skutečnost, že se jednalo o mezinárodní přepravu, nemá na použití zástavního práva vliv. Neupravuje-li úmluva CMR otázku zástavního práva sama, použije se vnitrostátní úprava (v tomto ohledu zaujal soud stejné stanovisko jako německé soudy, jejichž rozhodnutími dopravce argumentoval a které ignoroval soud prvního stupně s tím, že není vázán stanovisky cizích soudů).

Chování objednatele, svědectví dalších dopravců a neochota jednatele objednatele zaručit se za splnění závazku objednatele opravňovalo dopravce odstoupit od smlouvy dle § 348 obch. zákoníku a nebyla-li poskytnuta dodatečná jistota dle § 351 obch. zákoníku, uplatnit zákonné zástavní právo k zásilce.

Tyto závěry soudu naznačují možné východisko z problému uplatnění zástavního práva dopravce ve vztahu k splatnosti jeho nároku. **Zástavní právo může dopravce použít, i když není jeho nárok dosud splatný, v případě, že má odůvodněné pochybnosti, že jeho smluvní partner v budoucnu svůj závazek splní. Proti dřívějším pohledávkám nemůže dopravce zákonné zástavní právo uplatnit, ale jejich existence může být důkazem oprávněnosti pochybností dopravce, a tedy důvodem k uplatnění zákonného zástavního práva bez ohledu na splatnost dopravného u právě prováděné přepravy.**

Mgr. Miloš Zbránek

Autor je advokátem v Šumperku a členem České společnosti pro dopravní právo.

Zdroj: BA 11-12/2006

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel x společnost\)](#)
- [Jak se vyhnout zákazu a postihu dohod o určování cen pro další prodej?](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Zákon Lugového: jak Rusko přepisuje pravidla mezinárodních arbitráží](#)
- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)
- [Prekluze důvodu neplatnosti VH](#)